

דף ח.

עין משפט א. חו"מ סימן קסג פעיף ה

ה. ו. תלמידי חכמים פטורים ממסים ש כמו שנתבאר ביור"ד סי' רע"ג.

* שכרו החזן להיות פטור ממסים, ואח"כ שכרוהו סתם, ודאי שעל דעת תנאי ראשון שכרוהו ה.

יור"ד סימן רמג פעיף ב

עין לעיל דף ז: עין משפט ט

חו"מ סימן קסג פעיף ד

עין לעיל דף ז: עין משפט ט

עין משפט ב.ג.ד.

יור"ד סימן רמג פעיף א

עין משפט ה.ו.ז.

א. תלמידי חכמים לא יהיו יוצאין בעצמם עם שאר העם לעשות בבנין ובחפירות העיר וכיוצא, שלא יתבזו * בפני עמי הארץ וכיון שהם פטורים, גם להשכיר אחרים במקומם אין שוכרין ב.

יור"ד סימן רמג פעיף ב

עין לעיל דף ז: עין משפט ט

יור"ד סימן רנא פעיף יא

עין משפט זז.

יא. טו. בא לפנינו עם הארץ מת ברעב חייבים להחיותו, אע"פ שספק אם יחסר לת"ח אחר כך א.

ש. כתב בספר חסידים סי' תתר"ט שדוקא אותם שלומדים יום ולילה ואין להם עסק אחר. אבל בלומד ועוסק בדרך ארץ הרי הוא כאחרים ויסייע לכל מה שמטילים הקהל, אבל דעת הפוסקים אינו כן. כ"כ הש"ך בס"ק י"ד. וכמו שביאר ביור"ד סי' רע"ג.

ת. עיין בסי' של"ג ושם מבואר יותר. סמ"ע ס"ק ל"ה.

א. מימרא דרב יהודה ב"ב ח' ע"א.

ב. ר"ן בשם התוס' והביאו הב"י.

ג. מרבי שנתן פתו לע"ה והיה מצטער בב"ב דף ח' ע"א. וכתב בברכי יוסף שגם במעשה של רבי איירי שיכל למצוא העני בעיר אחרת אבל בלי זה מצוה להחיותו.

עין משפט י. יו"ד סימן ריז סעיף לב

ל.ב. כב. נדר מיושבי העיר אסור במי שיושב שם ל' יום, ואם אמר מבני העיר אינו נאסר אלא במי שישב בה י"ב חודש^ד.

הגה: ואם אמר ממני שדר בעיר נאסר גם במי שדר בדירת עראי^ה.

עין משפט כ. יו"ד סימן רנו סעיף ה

ה. י. מי שישב בעיר ל' יום^ו היו כופין אותו ליתן צדקה לקופה של בני העיר.

ישב ג' חודשים היו כופין אותו ליתן גם לתמחוי. ישב ו' חדשים היו כופין אותו ליתן גם כסות לענני העיר. ישב ט' חודשים היו כופין אותו גם ליתן לקבורה שקוברים בה את העניים.

במה דברים אמורים שבא לגור ואומר שאינו רוצה להשתקע, אבל אם בא לעיר כדי להשתקע היו כופין אותו מיד על הכל.

הגה: בני עיר חדשה^ז כופין זה את זה מיד.

הגה: וי"א דבזמן הזה משערים לכל הדברים ל' יום.

עין משפט ל. חו"מ סימן קסג סעיף ב

עיין לעיל דף ז: עין משפט ו

עין משפט מ. חו"מ סימן קסג סעיף ד

עיין לעיל עין משפט ב

עין משפט נ.ס.ע. יו"ד סימן רמג סעיף ב

עיין לעיל עין משפט א

ד. מברייטא בסנהדרין קי"ב ע"א, ובב"ב דף ח' ע"א.

ה. מרשב"א בתשובה בסי' תרס"ז.

ו. מברייטא בב"ב דף ח' ע"א כגירסת הרי"ף.

ז. כיון שיודעים שדעתם להשתקע שם כופין מיד לכל דבר. ש"ך ס"ק י"א.

עין משפט פ.צ.

יו"ד סימן רמח סעיף ג.

ג. יתומים אין פוסקין עליהם צדקה אפי' לפדיון שבויים^ח, ואפי' יש להם ממון הרבה אא"כ פוסקין עליהם לכבודם כדי שיצא להם שם^ט.

הגה: ודוקא צדקה שאין לה קצבה או מצוה אחת^י שיש לה קצבה על נכסי יתומים ויכולין להמתין עד שיגדלו כגון שיש להם טבל ואינם צריכים לאכול עכשיו כי יש להם, אבל אם היתומים צריכים לאכול עכשיו מעשרין ותורמין להם, וה"ה בצדקה שיש לה קצבה כגון שהיו להם קרובים עניים והיה להם קצבה מאביהם כל שנה ואין לעניים אלו מה לאכול כי אם קצבה זו, או יחזרו על הפתחים ואז יהיה גנאי ליתומים, בזה האפוטרופוס נותן מנכסי היתומים הקצבה לקרוביהם העניים^כ.

עין משפט ק.

יו"ד סימן רנד סעיף ב.

ב. שר עכו"ם ששלח ממון לישראל לצדקה אין מחזירין לו משום שלום מלכות, אלא נוטלים ממנו וינתן לעניי עכו"ם^ל.

הגה: וי"א שיעשה^מ בהם מה שצויה לו המושל.

ה. שם דתני רב שמואל בר יהודה.

ט. ואם הם כבר בעלי שם טוב אין פוסקין עליהם, כ"כ הב"ח. והש"ך בס"ק ה' כתב עוד דאם האפוטרופוס עומד ואומר שאינו חפץ שיצא שם טוב עליהם אין כופין אותם.

י. כך פירש הש"ך בס"ק ז' דברי הרמ"א.

כ. כמו שאביהם נתן כבר, אבל בלי שהייתה קצבה בחיי אביהם אין מוציאין מהם לקרוביהם העניים. ש"ך ס"ק ח'.

ואם אביהם נדר בחייו חייבים לשלם היורשים מנכסיו הנדר, בית לחם יהודה ממשפטי שמואל. וצ"ע דבחור"מ בסי' רנ"ב סעיף ב' כתב הרמ"א דפטורים היורשים לשלם נדר אביהם. כך העיר ביד אברהם על השו"ע ע"ש. וצ"ל דבחור"מ איירי לשלם מכספיהם נדרי אביהם שבזה פטורים.

ל. מב"ב דף י' ע"ב. וינתן לעניי עכו"ם אבל לא לעניי ישראל משום דכתיב "ביבוש קצירה תשברנה" כלומר כשיכלה זכות שביד העכו"ם ויבש לחלוחית מעשה הצדקה שלהם אז ישברו. ש"ך ס"ק ב'.

מ. כתב הש"ך בס"ק ג' דגם הי"א מודים דאם שלחם סתם ינתן לעניי עכו"ם אלא דס"ל דאם המושל צוה כך וכך יעשה כן, משום דאסור לגנוב דעת הבריות ואפי' דעתו של

הגה: כל זה בנותן לצדקה, אבל עכו"ם המנדב דבר מה לביהכנ"ס מקבלים ממנו ^ז, אבל אין מקבלים מהמומר ^ח. ועיין בסי' רנ"ט סעיף ד'.

עין משפט ד. יו"ד סימן רנב סעיף א

א. א. פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ^ז ולכסותן, ואין מצוה גדולה כפדיון שבויים.

א. ב. לכל דבר מצוה שגבו הכסף לשם כך יכולים לשנותן לפדיון שבויים, ואפי' אם גבו לצורך בנין ביהכנ"ס וקנו כבר קורות לבנותו יכולים למוכרם ע"מ לפדות השבוי, אבל אם בנוהו כבר ^ז לא ימכרו אותו.

הגה: מ"מ הנודר סלע לצדקה אין פדיון שבויים בכלל צדקה, ואין לפדות בסלע זה ^ז אלא מדעת גבאי הצדקה ובני העיר.

דף ח:

עין משפט א.ב.ג. יו"ד סימן רנו סעיף ג

ג. ה. הקופה אינה נגבית בפחות משנים שאין עושים שררה ^ז על הציבור בממון בפחות משנים, אבל לאחר שנגבית אחד נאמן עליה

עכו"ם, והדעה הראשונה אינה מחלקת בזה, והב"ח פסק כה"א אלו והוסיף דאסור לפדות בהם שבויי עכו"ם משום גניבת דעת.

ג. ודוקא צדקה שהיא כמו קרבן שמכפרת אין מקבלין, אבל נדרים ונדבות שאין באין לכפר מקבלין. ש"ך ס"ק ד'.

ס. ומתשובת המבי"ט נראה דמקבלין גם ממומר. ש"ך ס"ק ה'.

ע. רמב"ם בפ"ח ממתנות עניים ממסנת הגמ' בב"ב דף ח' ע"א.

פ. כתב הט"ז בס"ק ב' דמשמע מהרמב"ם דאם בנוהו ולא גמרו הבנין עדיין רק התחילו אותו מותר למוכרו, וכ"ש בית מדרש, גם דבר ברור שמוכרין ס"ת לפדיון שבויים.

וכתב בספר בראשון לציון שאם אין מציאות שיתנו בני העיר לפדות השבויים שאין בידם משגת, פשיטא דמוכרים גם ביכנ"ס בנוי ועיין בש"ך.

צ. בספר ראשון לציון תמה על דין זה דהרי גם אם נגבה לצדקה או לכל דבר מצוה אחר משנים אותם לפדיון שבויים, וכך פסק מר"ן ע"ש.

ק. והגבאות שררה היא שהרי ממשכנים על הצדקה כמ"ש בסי' רמ"ח סעיף ב'. ש"ך ס"ק ה'. וכתב בספר ראשון לציון במקום שאין ממשכנין לפי שאין דרכן למשכן נראה שאפילו אחד ממנים עכ"ל, וכנראה דע"ז סומכין היום שאחד גובה צדקה למוסדות.

להיות גזבר.

ג. ו. יכולים למנות שני אחים להיות גזברים^ר, ואינה מתחלקת אלא בשלשה^ש, לפי שהיא כדיני ממונות לעיין על כל עני כמה ראוי לתת לו.

ג. ז. תמחוי כמו שמתחלק בשלשה אינו נגבה אלא בשלשה, לפי שאינו דבר קצוב וצריכים לעיין על כל אחד ואחד כמה ראוי ליתן.

עין משפט ד.ה.ו. יו"ד סימן רנו סעיף ד

ה. ח. התמחוי שנגבה בכל יום הרי הוא לעניי עולם, אבל הקופה שנגבית מערב שבת לערב שבת לעניי אותה העיר בלבד.

ט. רשאים בני העיר לשנות מקופה לתמחוי וכן להיפך, אע"פ שלא התנו כן בשעה שגבו אותם, וכן לשנותם לכל מה שיראה צורכי ציבור^ת.
הגה: אם יחיד התנדב צדקה ופירש שיתנו לעניי העיר או לעני פלוני אין להם לשנות^א אפי' לת"ת.

הגה: בני העיר שמינו גבאי צדקה ונפרדו זה מזה ועדיין מעות הצדקה בידו, אם היה רשות בידו לעשות מה שירצה יעשה בו מה שירצה, ובלבד שיעשה בו דבר מצוה.

עין משפט ז. חו"מ סימן רלא סעיף כז. כה

כו. רשאים בני העיר לקוץ להם שער לכל דבר שירצו, ולהתנות ביניהם שכל מי שיעבור קונסים אותו כך וכך.

כח. כה. רשאים בעלי אומניות לעשות תקנות בענין מלאכתם ולפסוק

ר. כיון שאין צריך שנים מדינא אלא משום שררה. ש"ך ס"ק ו'.

ש. מברייטא בב"ב דף ח' ע"ב.

ת. אפי' לדבר הרשות.

א. שכיון שאמר לעניי העיר או לעני פלוני מיד זכו בה והוי כאילו בא הממון לידם. ש"ך ס"ק י'.

ביניהם שלא יעשה אחד ביום שיעשה חבירו וכל מי שיעבור על התנאי יענישו אותו בסך מסויים ^ב.

והוא במקום שאין שם חכם וממונה על הציבור אבל אם ישנו אין התנאי שלהם ^ג מועיל אלא א"כ עשו מדעת החכם.

* ודוקא כל בעלי אומניות אבל שנים או שלושה לא מהני.

* אם אין הפסד לאחרים מועילה תקנתם גם בלי דעת החכם הממונה.

עין משפט ז.ט. יו"ד סימן רנו סעיף ג
עיינ לעיל עין משפט א

עין משפט י. יו"ד סימן רמה סעיף ב

ב. ממשכנים על הצדקה אפי' בערב שבת שבעה"ב טרוד בצורכי שבת ^ד.

עין משפט כ. יו"ד סימן רמה סעיף א.ב.ז

א. כל אדם חייב ליתן צדקה ^ה, אפי' עני המתפרנס מן הצדקה חייב

ב. מתוספתא בב"מ פ"א משנה י"ב. ומגמ' ב"ב ט' בהנהו טבחי.

ג. והרמ"א הוסיף או אפי' של כל בני העיר, ובמשפט וצדק ח"ב סי' ד' כתב דאפי' למ"ד שהרוב בעיר יכולים לכוף על המיעוט הנ"מ במעמד כולם. ועוד שאם קיבלו וקיימו אנשי העיר תיקון שעשו שוב אינם יכולים למחות מהרמ"א בתשובה סי' ע"ג.

אם עשו התקנה לסלק סכנה או נזק יכולים הרוב לכוף המיעוט לכו"ע. ולשנות ממנהג אפי' יחיד יכול למחות.

כל מה שהסכימו בעלי אומניות והתנו קיים אף בלא קנין ואין אחד מהם יכול לחזור בו. כ"כ המהרי"ק בשורש קפ"א והרשד"ם סי' רנ"ט.

מה שמהני רוב נגד מיעוט דוקא כשהיו כולם במעמד אחד ונשאו ונתנו בדבר ועלתה הסכמתם לפטור או לחיוב, אבל כל שלא נתקבצו במעמד אחד ורק השמש הלך מאחד לאחד בפני עצמו אין הרוב מועיל כנגד המיעוט. כ"כ מהרש"ך בח"ב סי' ק"ט אות רנ"ז.

ד. כך פירש רש"י בב"ב מימרא דרב נחמן שם בדף ח'.

ה. מימרא דרב זוטרא בגיטין ז' ע"ב. ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה חייב, כתב הש"ך בס"ק א', היינו ביש לו פרנסתו דבלי זה אינו חייב כדלקמן בסי' רנ"א סעיף ג'.

ובספר ראשון לציון כתב דגם בכה"ג מ"מ יפריש מעשר ויתן לחבירו העני וחברו העני

ליתן ממה שיתנו לו.

ומי שנותן פחות ממה שראוי ליתן בית דין היו כופין¹ אותו ומכין אותו מכת מרדות עד שיתן למה שאמדוהו ליתן. ויורדים לנכסיו בפניו² ולקחין ממנו מה שראוי ליתן.

ב. ממשכנים על הצדקה אפי' בערב שבת שכעה³ ב טרוד בצורכי שבת⁴.

ז. אדם שנותן צדקה יותר מהראוי לו, או נותן לגבאי צדקה כדי שלא יתבייש אסור לתבוע אדם כזה ולגבות ממנו צדקה, והגבאי ששואל ממנו או מכלימו עתיד הקב"ה ליפרע ממנו⁵.

עין משפט ל.מ.ג. יו"ד סימן רנו סעיף א

א. גבאי צדקה אינם רשאים להפרד זה מזה בשוק אלא כדי שיראו אחד את השני⁶.

ג"כ יפריש משלו ויתן לו, ונמצא שקיימו שניהם מצוות עשה ולא חסר להם מפרנסתם.
1. הטור מהרי"ף והרא"ש מהמשנה וברייטא בב"ב דף ז' ודף ח' ומרבא דאכפייא לרב נחמן בר אמי ואפיק מיניה שם, ובכתובות דף מ"ט ע"ב בתירוצא בתרא שם בתוס'. וכ"כ הרמב"ם בפ"ז ממעשר עני הלכה י'.

ובבית לחם יהודה הביא דכל זה לעשירים אבל אם אדם כופה למי שאינו יכול להתפרנס כאלו גזלו. והוא מספר חסידים.

ז. הב"ח הבין דהיינו אפי' בפניו ואין ממתנינים לו עד שהוא בעצמו יתן אלא כיון שלא רצה ליתן שוב אין שומעין לו ויורדין לנכסיו מיד בפניו. אבל הש"ך בס"ק ד' הבין בפירוש השו"ע שדוקא בפניו יורדין לאפוקי אם אינו לפניו אין יורדין עד שיודיעוהו אם אפשר דלא גרע מבע"ח, בחו"מ סי' ק"ו סעיף א' מבואר דמודיעים אותו אם אפשר ואם הוא במקום רחוק שא"א, גובין מנכסיו מיד ע"ש.

ובבית מאיר העיר על דברי הש"ך דבאבן העזר בסי' ע"א מבואר דלא נחתנין כלל שלא בפניו. והוסיף ביד אברהם דאפי' בבניו ובנותיו הקטנים שהן יתר על שש שנים מבואר ברמב"ם פ' י"ב מאישות דאין מפרנסין אותם אפי' הוא אמיד משום שהם ניזונים מתורת צדקה ואין יורדין לנכסיו שלא בפניו לצדקה, וכ"כ הח"מ שם באבהע"ז וכ"ש בשאר צדקה שהרי עושה שם צדקה וכמו שכתב הכ"מ בסוף הלכות נחלות, וא"כ בצדקה לא דמי לחוב שיורדים לנכסיו אם א"א להודיעו.

ח. כך פירש רש"י בב"ב מימרא דרב נחמן שם בדף ח'.

ט. מרמב"ם פ"ז ממתנות עניים הלכה י"ב, מב"ב ח' ע"ב.

י. מברייטא בב"ב דף ח' ע"ב. והטעם משום חשד וכן במצאו מעות או פרעו חבירו לגבאי בשוק. ש"ך ס"ק א'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 05841504777 email: minchat.aaa@gmail.com

מצא הגבאי מעות בשוק לא יתן אותם לכיסו אלא לתוך כיס הצדקה, וכשיגיע לביתו יטלם משם.

היה הגבאי נושה בחבירו מנה ופרעו בשוק לא יתן אותו לכיסו, אלא לתוך כיס הצדקה וכשיגיע לביתו יטול אותו.

גבאי הצדקה לא ימנה מעות הצדקה שנים שנים אלא אחד אחד שלא יאמרו מונה שנים ואינו מטיל לכיס אלא אחד^ב, ונאמר "והייתם נקיים מה' ומישראל".

עין משפט ס.ע. יו"ד סימן רנו פעיף ב

ב. גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק להם עושים כל המעות לדינרים רק לאחרים ולא לעצמם.

כמ"כ אם צריכים למכור מה שגבו מהתמחוי ימכרו לאחרים ולא לעצמם משום החשד.

ג. אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה^ל ולא בהקדש עם הגזברים שנאמר "ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים".

הגה: מ"מ כדי שיהיו נקיים מה' ומישראל טוב להם ליתן חשבון^מ, וכל זה בגבאים הכשרים, אבל מי שאינו כשר^נ או שנתמנה באלימות ובחזקה צריך ליתן חשבון, וה"ה בכל הממונים על הציבור.

ואפי' הם בחזקת כשרות משום החשד, ומ"מ אין איסור אם יגבו כן כשהם מופרדים. ראשון לציון.

כ. כך פירש הט"ז והש"ך מפני החשד.

ל. בברייתא שם דף ט' ע"ב, ובטור הוסיף "הכשרים" וצ"ל דכל אחד יש לו חזקת כשרות עד שאיתרע. מראשון לציון.

מ. והוא ממדרש תנחומא ריש פ' פקודי ממשה ע"ה, ועיין בגאון אות א'.

נ. אפי' נתמנה מדעת הציבור. ש"ך ס"ק ג'. דאם קוראים עליו תגר שלא נהג כשורה וחושדין אותו בדבר שראוי להסתפק בעיני הדיין פשוט שצריך ליתן חשבון לפני כל מערער עליו.

הגה: כשרוצים הציבור יכולים לסלק הגבאי ולמנות אחר^ו, ואין כאן משום חשד וה"ה לשאר הממונים.

יו"ד סימן רנז פעיף א
עיין לעיל עין משפט ל

עין משפט פ.

ס. בש"ך בס"ק ד' כתב בשם הכלבו דבתוך הזמן שמינו אותו לכך אין יכולים לסלקו משום חשד, וא"כ מסלקים אותו רק בסוף הזמן שאז אין חשד, וכ"כ בברכי יוסף. והגם שבכל דבר מצוה כיון שעלה שוב לא ירד כיון שהמינוי לזמן קצוב הוי כהתנו. מספר ראשון לציון. וכן מבואר להדיא בשו"ע או"ח סימן נ"ג סי' כ"ו. עיי"ש.